

DOI 10.26886/2520-7474.5(43)2020.22

UDC: 159.922:316.62

**SOCIO-PSYCHOLOGICAL APPROACHES TO ASSESSING THE
POLITICAL ACTIVITY OF YOUTH MOVEMENTS IN THE WEST
IN 1960-1970: HISTORIOGRAPHY**

A. N. Fedorkov, PhD of Psychology

<http://orcid.org/0000-0001-9096-082X>

e-mail: aspirants3221@gmail.com

Ukraine, Kiev

The development of civil society in Ukraine requires an active political position on the part of all subjects of public relations; active creative and positive orientation of actions. The basis of this process is political activity and political participation. The problem of studying the political activity of young people - from 18 to 35 years old - is especially relevant. In this regard, it is important to highlight the socio-psychological factors of active political activity, and especially the individual psychological characteristics and psychological characteristics of the microenvironment. As an object of the article, the realities of the political and socio-cultural life of the West in the 1960s and 1970s, when these factors were manifested against the background of the general activity of the youth of the West, were summarized. It is the political activity and participation of young people in various movements and associations that have determined the configuration of political and social processes. Then came the end of the Cold War, the collapse of the USSR, and this story became a general activity of the world's youth, including the youth of Ukraine. Retrospection and historiography make it possible to assess the place of psychology, political psychology in the study of these processes. Psychological science

has been enriched with such achievements that they can be used as an example of solving broader problems - as a study of the phenomenon of political and socio-cultural participation of young people in solving urgent everyday problems, especially in modern crises and challenges.

Keywords: psychology, political psychology, political activity and political participation, the West in the 1960s and 1970s.

кандидат психологічних наук, Федорков О. М. Соціально-психологічні підходи до оцінки політичної активності молодіжних рухів на заході в 1960-1970 рр.: історіографія / Україна, Київ

Розбудова громадянського суспільства в Україні вимагає активної політичної позиції з боку всіх суб'єктів суспільних відносин; активної творчої та позитивної спрямованості дій. Основою цього процесу є політична активність та політична участь. Особливо актуальною є проблема вивчення політичної активності молоді – з 18 до 35 років. У цьому зв'язку є важливим виділення соціально–психологічних чинників активної політичної діяльності, а, особливо, індивідуально-психологічних характеристик й психологічних особливостей мікросередовища. В якості об'єкту статті тезисно проаналізовано реалії політичного та соціокультурного життя Заходу, в 1960-70-і рр., коли ці чинники були проявлені на фоні загальної активності молоді Заходу. Саме політична активність та участь молоді в різного роду рухах, об'єднаннях зумовили конфігурацію політичних та соціальних процесів. Далі постало закінчення «холодної війни», стався розпад СРСР, й ця історія набула характеру загальної активності молоді світу, включаючи молодь України. Ретроспекція та історіографія дають змогу оцінити місце психології, політичної психології у вивченні цих процесів. Психологічна наука збагатилася такими надбаннями, що їх можна використати в якості прикладу вирішення більш широких проблем – як дослідження

феномену політичної та соціокультурної участі молоді в вирішенні нагальних питань повсякдення, особливо під час сучасних криз та викликів.

Ключові слова: психологія, політична психологія, політична активність та політична участь, Захід у 1960-1970-і рр.

Актуальність теми виходить з необхідності вивчення соціально-психологічних чинників, які визначили політичну участь та політичну активність молоді на Заході, в 1960-1970-і рр. Ця активність була зумовлена складними суспільними процесами. По-перше, людство знаходилось в стані «холодної війни», Молоді люди – як від «капіталістичної» частини світу, так й від «соціалістичної», змагались на полях жорстких постколоніальних регіональних конфліктів – від Америки, через Африку, й до Тихого океану. Особливо гострим був В'єтнамський конфлікт.

З іншого боку, вояки з країн Варшавського договору, на чолі з СРСР, брали участь в регіональних конфліктах цих часів, подавляли суспільні рухи в Європі. Ця молодь, в основному, була в лавах ВЛКСМ; на 1991 рік ВЛКСМ нараховувала бл. 37 000 000 молодих людей. Більшість цієї молоді були свідомими захисниками ідей КПРС; були свідомо навантажені вимогами відносно ставлення до виконання т.зв. «інтернаціонального долгу», аж до Афганістану. Тобто ці молоді люди були заангажовані ідеями комунізму й їхнім розповсюдженням по світу.

Це все закінчилося з падінням Берлінської стіни, у зв'язку з розпадом СРСР.

Стосовно молоді Заходу, особливо, в США й Західній Європі, слід зазначити, що вона взяла активну участь як у військових діях проти молоді з Варшавського договору, так і в антивоєнних рухах. Крім того, в США молодь була розколота відносно участі в «кольорових» рухах.

Для Європи, в основному для Великобританії, Франції й Італії, це були як лівацькі рухи, так й «праві». Піку ці події досягли в 1968 році, коли студентська молодь з країн НАТО вступила у відкриту боротьбу з капіталістичним режимом.

Активне поширення в ці часи мав рух «бітників», «хіпі», різного роду лівацьких та анархічних організацій та об'єднань. Ширилася також «секс-революція», яка, в тому числі, сприяла руйнації усталених підвалин буржуазного способу буття. Ці рухи вивільнили психічну енергію молодих людей. Саме на ці роки прийшлися революційні зрушення в свідомості молодих людей, які соціалізувалися на ґрунті постмодерних явищ, як у соціокультурному житті, так і в політиці. Розквітла «гендерна революція», яка захопила в свої обійми молодь обох статей. У 1970-і рр., у зв'язку з технологічною кризою на Заході, з'явилися «зелені».

Ці події позначилися на психологічному портреті молоді, на Заході, який був відзначений певним схвилюванням, розбурханістю, тривогою, пограничними станами; підсилений вживанням різного роду наркотиків – від табакопаління, через алкоголь, до ЛСД. Постмодерна культура в цей покликала до життя дух бунтарства, абсурду, насилля, в вигляді рок-культури. Саме в цей час виникли андеграунд, різноманітні форми субкультур, антикультура. Ця культура, в цілому, дуже розбурхала психіку західної молоді, аж до крайніх форм у вигляді випадків суїциду, терору, навіть клінічних форм психіки.

Ці роки визначили нове обличчя Заходу, викликаючи необхідність досліджень в галузі психології, політичної психології, соціопсихології, й психолінгвістики. Зокрема, психоаналітичні розвідки стали перейшли на рейки пост біхевіоризму, пост фрейдизму, пост структуралізму, пост психології й антропології. На Заході запрацювали різного роду фундації, які, вивчивши досвід 1960-1970-и их рр., розгорнули

найновіші дослідження, вже на ґрунті глобалізму та антиглобалізму, пост колоніалізму та його антиподу, расизму та його антиподу; у напрямі гендерних досліджень, у галузі пост культури.

Стан розробки проблеми виходить з досягнень психології, соціології, когнітології, соціальної філософії, культурології та політології. Різноманітні аспекти політичної активності особистості розглядаються в працях як вітчизняних, так і зарубіжних авторів. Серед вітчизняних науковців, які розкривають психологічний зміст феномену політичної активності особистості, слід назвати М. Білик, І. Білоус, О. Боришпольця, С. Грабовську, Н. Дембицьку, І. Жадан, Л. Кияшко, А. Краснякову, Б. Мар'єнка; серед зарубіжних науковців – Г. Дилигенського, Д. Ольшанського, В. Трошихіна, О. Юр'єва.

Проблема психологічних чинників політичної активності особистості знайшла своє відображення як у політичній психології, так і в соціології та політології. Г. Алмонд, І. Білоконь, С. Верба, М. Дідух, М. Добрускін, Р. Карковська, Б. Мар'єнко, О. Петрунько, Т. Поснова тощо, розкривають зміст політичної культури особистості як внутрішньої передумови її політичної активності. В. Васютинський, М. Гнатко, М. Слюсаревський, Н. Хазратова, та ін., підкреслюють значення масової політичної свідомості у залученості особистості до політичного життя. В. Бобахо, Д. Гончаров, І. Гоптарева, С. Левкова, Т. Яблонська, тощо, визначають особливості мікросередовища, впливаючі на рівень політичної активності особистості. О. Беляєва, Н. Ганіна, Т. Жулковська, І. Корнієнко, Г. Лактіонова, С. Максименко, М. Назаров, А. Студенікін, М. Харитонов, Г. Циганенко, тощо, визначають індивідуально-психологічні характеристики особистості, зумовлюючі її залученість до політичних процесів.

Також є важливим звернення до визначення психологічного змісту поняття „активність особистості”, в працях: К. Абульханової-Славської,

Б. Ананьєва, О. Асмолова, А. Брушлинського, С. Максименка, В. Татенка, В. Хайкіна, що в них активність особистості визначається як: функціонально-динамічна якість особистості, яка інтегрує й регулює особистісну структуру; як показник розвитку особистості - суб'єкта життєдіяльності, який, включаючись у систему суспільних відносин, узгоджує індивідуальну активність з вимогами суспільства, демонструє соціальну та особистісну зрілість; як показник рівня дієздатності особистості, що проявляється в її соціальній адаптації, в результативності та інтенсивності перетворювальної діяльності.

Політична активність особистості виявляє конкретні прояви активності особистості в сфері політичних відносин. Фахівцями виділяються підходи щодо її розуміння. В рамках одного підходу поняття „політична активність особистості” є більш загальним відносно понять „політична діяльність” і „політична поведінка”. Кожне з цих понять має ознаки політичної активності особистості - в випадку, коли це політична діяльність – це є прояв вищих форм політичної поведінки, як усвідомлена активність; у випадку вияву нижчих форм політичної поведінки – це спонтанна, стихійна активність. Відповідно до другого підходу, політична активність особистості є динамічною характеристикою політичної діяльності (політичної поведінки). На думку фахівців, цей підхід є прийнятним в царині дослідження політичної активності особистості, оскільки він ґрунтується на відносно об'єктивних критеріях, що їх можливо емпірично виявляти.

Ці підходи пов'язані з політологією й політичною психологією. Потужний вплив на становлення методології і проблематики психологічної політології мали ідеї З. Фрейда[1]. З. Фрейд звернув увагу на роль несвідомих імпульсів у детермінації політичних явищ. Він пояснював лідерство прагненням індивіда панувати над іншими; виділив дві категорії індивідів за критерієм їх ставлення до лідерства:

ті, хто прагнуть до влади, і ті, хто відчують внутрішню потребу у підпорядкуванні, чиємусь покровительстві.

Стосовно врахування впливу психоаналізу в політології були сформовані напрями, які вивчають політичну поведінку, спонукальні причини прагнення до влади. Значний внесок у справі ствердження в політології методів психоаналізу й експериментальної психології внесли Ч. Мерріам[2] й М. Лассуелл [3]. Саме в межах Чиказької школи, політичну поведінку було визнано основою політичної реальності, що підлягає емпіричній фіксації, за допомогою, насамперед, методів природничих наук. Біхевіоризм, з одного боку, відкинув ідеологічну тенденційність у поясненні політики, а з іншого боку він відмовляв політології в постановці проблем, спрямованих на соціальне реформування суспільства.

З 70-х рр. ХХ ст. постала «постбіхевіористська революція». Було відроджено інтерес до різних дослідницьких підходів: до історико-порівняльного методу, до марксизму і неомарксизму, зокрема до ідей представників Франкфуртської школи: Т. Адорно[4], Г. Маркузе[5], Ю. Хабермаса[6], Е. Фромма[7]. На думку Е. Фромма та Т. Адорно, індивіди, для яких влада є внутрішньою інстинктивною потребою, у певних соціальних умовах перетворюються у авторитарних вождів; вони формуються найчастіше у суспільствах, що охоплені системною кризою, у результаті якої є атмосфера масового відчаю та неспокою.

Також стався потужний розвиток політичної психології, яка досліджує роль настанов, переконань, мотивів і підсвідомих чинників на політичну поведінку; розглядає масові форми участі в політичних процесах[8]; вивчає психологічні компоненти й феномени (ціннісні орієнтації, судження, пов'язані з політикою; погляди, настрої, почуття, волю, певні риси характеру, потреби, мотиви, традиції та ін.), що формуються у людей в результаті соціально-політичних відносин і

реалізуються в політичних діях індивідів та колективів; оцінює роль психологічних чинників, що вони допомагають визначити політичну поведінку[9].

Головною метою розвитку політичних знань в США, особливо в ХХ ст., стало пояснення мотивів та чинників, що впливають на політичну поведінку людей. Політична психологія є предметом розвідок: Б. Гледа, Ф. Грінстайна, А. Джорджа, Р. Крісті, Дж. Поста, Р. Сігела, М. Германн, А. Ашкеназі, Г. Ледерера, Х.-Г. Мозера, П. Шмідта, А. Дорна, С. Московічі, А. Першерона, М. Біллінга, А. Семюеля, Х. Гаета та ін.

Психоаналітичний напрям - К. Юнг, Е. Фромм, Е. Еріксон, приділяє увагу вивченню несвідомих мотивів політичної діяльності (формам політичного протесту, контркультурної поведінки), розуміючи політичну соціалізацію як прихований процес політизації почуттів і уявлень. На думку К. Юнга соціум очікує від людини визначеної для неї ролі; вона (роль) орієнтована на «середню» людину.

Психологічні трактування політичної поведінки, участі, діяльності, виводять владу, як суспільний й соціальний феномен, з психології людини, з волі до влади. Психоаналітична традиція виводить прагнення до влади із підсвідомих імпульсів. Їхнє трактування варіюється по-різному. У послідовників З. Фрейда ними є прагнення здійснити лібідо або агресивний потяг. Підпорядкування інших індивідів визначається бажанням останніх бути в служінні, потребою приєднання до більш сильної волі. Відповідним є також підхід А. Адлера[10]. За Е. Канетті[11], джерелом влади є страх кожного окремого індивіда, породжуваний погрозою насильницького позбавлення життя. Він змушує людей об'єднуватися в масу.

За Т. Парсонсом, підсистема соціалізації (культурна) дозволяє включити людину в існуючу культурну систему [12].

Відповідно до Г. Лебона[13], лідери можуть все, достатньо тільки їм навчитися володіти психологією маси. Г. Лебон намагався знайти універсальний соціально-психологічний закон, пояснюючий тенденцію зростання ірраціональності поведінки індивіда в масі; дослідник особливо відзначав заразливість колективних форм поведінки, сугестивність мас, можливість втрати особистістю своєї індивідуальності в юрбі. Лебон пояснював ірраціональність масових рухів рухливістю настроїв й форм поведінки, що народжуються у скупченнях людей.

Розглядаючи наслідування як універсальне соціальне явище, аналогічне спадковості в біології, Г. Тард пояснював за допомогою наслідування суть громадського життя. Аналізуючи психологію юрби, Г. Тард проводив лінію між несвідомою юрбою, спонукуваною силою темних і руйнівних імпульсів, й свідомою публікою, що створює суспільну думку. Юрбу Г. Тард визначає як сукупність осіб, що зібралися в той самий час у визначеному місці, поєднаних почуттям, вірою і дією.

Термін «політична соціалізація» був введений у науковий обіг Ф. Гідденсом. Існує дек. основних її трактувань: «Теорія підтримки» (Д. Істон та Дж. Денніс). У Рольовій теорії політики (Коен, Раппопорт) роль учасника політичного процесу зводиться до адаптації громадянина до політичної системи, до пасивного засвоєння ним наявних зразків. «Гуманістична психологія» (А. Маслоу, К. Роджерс) є опонентом «Теорії підтримки» стосовно сутності політичної соціалізації. У ній фундаментальними є: уявлення про особистість, яка вільно розвивається психологічно; акцентація емоційно – афективного компоненту в якості визначального фактора соціального розвитку. Головними висновками з цього напрямку, є: 1. політичний розвиток особистості підкоряється загальним закономірностям процесу

самоактуалізації, розвиваючись під впливом «внутрішньої» природи людини; 2. потреби участі в політичному житті виникають після задоволення нижчих потреб (життя, безпека, засоби до існування, любов). Процес політичної соціалізації зводиться цими авторами до своєрідного «розкручування» закладених усередині індивіда можливостей. С. Реншон[14] виходив з того, що система, яка задовольняє базові людські потреби, може ефективно залучати в політичну активність громадян.

Однією з потреб, важливою щодо розвитку демократії, є потреба людини в участі, що на психологічному рівні виражається як встановлення особистого контролю над ситуацією.

Автори, що працювали в річищі теорії «плюралізму» (Р. Даль, В. Харт), теорії «конфлікту» (Г. Моска, У. Гуд), виводили сутність соціалізації із взаємодії влади й індивіда. Індивід, на їхню думку, не є пасивним об'єктом впливу політичної системи: його активність і взаємодія з владою обумовлені інтересами, здатністю діяти усвідомлено, підтримкою етносу, класу, політичної партії.

Біхевіористський підхід (М. Шериф, Д. Кемпбелл) розглядає процес ідентифікації як необхідний наслідок міжгрупового конфлікту.

Когнітивістський підхід (Г.Таджфел) здійснив розробку «теорії соціальної ідентичності»: було визначено, що в межах соціальної групи існує потреба створення позитивно оцінюваних відмінностей від інших груп з метою забезпечення учасникам групи позитивні самооцінки.

У символічному інтеракціонізмові (Дж. Мід, Ю. Хабермас) акцент робиться на тому, що людська ідентичність виникає як результат соціального досвіду, взаємодії з іншими. У цьому аспекті велике значення приділяється символічній комунікації, вербальній і невербальній.

Виклад матеріалу

У 1960-1970-і рр. на Заході загострилися кризи: в політиці, економіці та соціокультурному житті. У політиці вони були пов'язані з протиборством капіталізму й соціалізму; з переформатуванням західної політичної системи в бік більшої демократії; з руйнацією колоніальної системи. У соціокультурному житті особистість на Заході опинилася на роздоріжжі: малися на увазі кризи як суто культурного характеру, як переорієнтування митців та літераторів, філософів та психологів на культуру Постмодерну. Виникли багаточисельні субкультури, культури андеграундні, та, в більшості, маргінальні.

У США виник рух «Бітників» (з англ. Beatniks або The Beats), стереотипізований мас-медіа, у 1950-х-1960-х рр., для позначення представників біт-покоління, охарактеризованого в роботах Джека Керуака[15]. Образ бітника, бунтаря, асоціала, був сформований в американському суспільстві як комплексне уявлення щодо типового, для середини ХХ століття, соціального шару молоді, який характеризувався асоціальною поведінкою і неприйняттям традиційних культурних цінностей нації[16]. Спочатку термін «бітник» не ніс позитивне забарвлення; був поняттям зневажливим; так у США називали необізнаних конформістів, тих, чий пихатий бунт був ширмою для модної антиамериканської дурості. А вже згодом термін зазнав значних змін, й згодом, мався на увазі цілий культурний пласт молодих людей, які демонстрували слабкий інтерес до життя «американською мрією»[17]. Психологія «бітництва» полягала в запереченні «ситого» способу життя пересічної людини в США. Більшість дослідників бітників розглядають цей рух в тісному симбіозі з менш презентованою культурою – хіпстерством, зараховуючи ці рухи до загального терміну «Розбите покоління» [18]. Однак істотні відмінності між цими рухами були – хіпстери були частиною люмпен-класу, афроамериканськими

інноваторами бібоп-джазу. Психологи розподіляють як бітників, так й хіпстерів на «спокійних» і «палких».

На нашу думку, цей розподіл виходить з основних підходів щодо детермінації соціально-політичного вибору:

1. Ситуаційний підхід, що в ньому соціально-політична орієнтація є реакцією на конкретно-історичну ситуацію;

2. Соціологічний підхід, що припускає аналіз взаємозалежності між індивідуальним і груповим вибором відповідно до соціально-політичних обставин, що склалися в конкретному суспільстві;

3. Маніпуляційний підхід стверджує, що люди роблять свій вибір у результаті психолого-політичної обробки їхньої свідомості;

4. Індивідуально-психологічний підхід припускає, в основі вибору лежать особистісні психологічні риси і якості. Як «спокійні», так і «палкі», бітники та хіпстери, керувалися, перш за все, цінностями, які висловлювали ці групи.

Переслідувалася цінність як несприйняття американського способу життя. Вона проявлялася в музиці – як джаз, в одязі, в літературі й масовому кінематографі, який продукував саме такий спосіб життя.

Стосовно ж прояву форм соціальної активності, у царині психології, фахівці, стверджують, перш за все, вияви раціональних дій, як раціональне усвідомлення ситуації. В якості ж мотивуючого чинника, стосовно ситуації в молодіжному середовищі в США, було зовнішнє конфліктне середовище, що воно посиляло месиджі активної поведінки.

Далі, у 1960-1970-і рр., у США, потужно проявив себе комплекс громадянського неспротиву – в ньому взяли участь, перш за все, афроамериканці, разом з латиносами. «Кольорова» молодь перейшла до рішучих політичних дій після вбивства доктора Мартіна Лютера Кінга. Назустріч цій молоді вийшли расисти.

У цей самий час в США стався масовий антивоєнний рух. Головною ударною силою тут, знов-таки, стала молодь, вмотивована участю США й союзників у В'єтнамській війні.

З точки зору психології, ці молодіжні дії пояснюються наступними типами політичної дії:

1. Раціональним, коли його агент має чітке уявлення про цілі, яких він має досягти; коли є розуміння адекватних цілям методи; коли є чітка вмотивованість ефективно застосовувати ці методи, встановлювати систему пріоритетів;

2. Ірраціональним, який є ґрунтом політичних ілюзій, здатних стимулювати рух широких мас. У цих рухах – у США й Європі, на нашу думку, поєднувалися обидва цих типи.

Більше того, до характеристики цих молодіжних рухів можливо застосувати й тлумачення феномену «політична участь», що є реальним відображенням й вираженням процесу політичної соціалізації.

Саме американська молодь – від підліцтва, у віці – 18- й далі, років, взяла активну участь в цих подіях.

Особливу активність виявили ветерани війни – як «білі», так і «кольорові».

З точки зору політичної психології, в цей час у США був реалізований комплекс мотивів політичної участі:

А. Мотив інтересу і привабливості політики як сфери діяльності;

Б. Пізнавальні мотиви;

В. Мотив влади над людьми;

Г. Ідеологічні мотиви, що вони є заснованими на збігу цінностей людини, її ідейних позицій, з ідеологічними цінностями політичної системи.

На нашу думку, якраз у США стався незбіг ідеологічних мотивів – між істеблішментом та народними масами.

Г. Мотиви перетворення світу, що виражають розуміння недосконалості світу і бажання перетворити його.

Також, з позиції Єжі Вятра, можливо виділити наступні типи особистості:

1. Активісти, для яких влада є цінністю;

2. Компетентні спостерігачі, які цікавляться політикою, розуміють її закони, але не прагнуть брати в ній участь;

3. Компетентні критики, які відрізняються від інших негативним відношенням до політики;

4. Пасивні громадяни, які ставляться негативно або нейтрально до влади, хоча бувають і добре інформовані про стан політичного процесу і системи;

5. Аполітичні і відчужені.

У випадку з США на перше місце вийшли «активісти», які прагнули не стільки до влади, скільки, в цілому, до перетворення суспільства. Ба більше, в США в цей період соціально-групова психологія набула форми елементарно інстинктивної політичної психології великих соціальних груп.

На рівні масових політичних рухів сталася поява і функціонування політичних сил, що намагались змінити існуючі умови життя в суспільстві - або закріпити їх шляхом впливу на політичні інститути, або - реалізувати шлях широкої боротьби за владу.

Особливо сильно, в цей час, у США й Європі, проявили себе ліворадикальні рухи, які вбачали перспективи в досягненні нових, більш високих домагань, спрямувавши політичну активність на заперечення минулого і руйнацію існуючого порядку. Вони проявилися

як масові настрої, які формують суб'єкт політичного поведження особливого роду – як суб'єкт нового політичного порядку.

З іншого боку, в цей час проявилися також праві радикальні рухи, що в їхній основі знаходилися настрої крайнього невдоволення реальною ситуацією й позитивною оцінкою ситуації, що була пов'язана з реставрацією старих, традиційних і апробованих домагань і випробуваних можливостей щодо їхнього досягнення.

Для Європи ці рухи стали реакцією на злам колоніальної системи. Молодь налаштувалася по обидві боки барикад – як захисники «нації», так і як борці за новий постколоніальний порядок.

З точки зору політичної психології, масове насильство стало основним фоном цих рухів.

Психологи виокремлюють типи цього насильства:

1. Колективне неструктуроване насильство: повстання, бунти, інші масові дії;

2. Індивідуальне структуроване насильство.

3. Індивідуальне неструктуроване насильство, що виражається в формі індивідуального терору або окремих спалахах індивідуальної агресії, вмотивованої певними політичними подіями.

Звідси й витікає поняття «радикалізм» - як психологічний механізм якісного перетворення політичних процесів, що допускає рішучі й безкомпромісні дії щодо досягнення цілей.

Саме молодіжні рухи 1960-1970- их рр. на Заході стали вираженням цих дій.

В цілому, слід виокремити психологічні чинники політичної активності особистості, що діють на рівнях: на макросоціальному, на мікросоціальному, на індивідуально-психологічному.

Чинники макросоціального рівня - це вияви особливостей політичної культури суспільства, зумовлені типом політичного устрою

держави; це стан масової політичної свідомості; це уявлення щодо здійснення чоловічих та жіночих політичних ролей; це відчуття належності до великої соціальної групи, що визначає як соціальний статус, так і психологічні властивості особистості.

Чинники мікросоціального рівня - це особливості сімейної соціалізації; особливості спілкування в первинних соціальних групах, виражені у вигляді особливостей соціалізації в безпосередньому соціальному оточенні.

Чинники індивідуально-психологічного рівня - це індивідуально-типологічні характеристики; інтелектуальні здібності; особливості самосвідомості; це вияви певного рівня усвідомлення власних потреб і бажань; це високий рівень життєвої активності; це - сила „Я”; це - вищий за середній рівень духовної та емоційної зрілості; це – комплекс психологічних характеристик людини, взятих на рівні повсякденності та ін.

Висновок

В цілому, можна стверджувати, що політична активність особистості є, насамперед, результатом взаємодії чинників індивідуально-психологічного і мікросоціального рівнів.

У свою чергу, психологічні чинники мікросоціального рівня пов'язані з психологічними чинниками макросоціального рівня, представляючи собою передавальну ланку між особистістю та великими соціальними спільнотами.

На матеріалі молодіжних рухів на Заході, в 1960-1970-і рр., можна стверджувати, що в матеріалі статті були тезово оцінені вікові та соціальні особливості розвитку особистості в період молодості; конкретизовані індивідуально-психологічні та соціально-психологічні чинники політичної активності.

Було також стверджено, що політична активність молоді визначається, в першу чергу, такими індивідуально-психологічними чинниками, як цінності, смисложиттєві орієнтації, мотиви політичної поведінки.

В аналізі соціально-психологічних чинників молодіжних рухів 1960-1970-их рр., на Заході, були охарактеризовані:

1. особливості сімейної соціалізації;

2. особливості спілкування в первинних соціальних групах (рівень політизації мікросередовища та його вплив на політичні орієнтації особистості);

3. вплив ЗМІ, загальної культури суспільства, субкультур, й т.п.

Наш матеріал вимагає подальшої розробки в напрямі повноцінної характеристики співвідношення політики, політичної культури та психології як науки, яка детально розсліджує найважливіші глибинні лакуни свідомості – як індивідуальної, так і суспільної, колективно-соціальної.

Література:

1. Хьелл, Ларри Л.; Зиглер, Деніел Дж. (2003). Теории личности. СПб.: Питер. 608 с.
2. The Making of Citizens: A Comparative Study of Methods of Civic Training. Chicago: University of Chicago Press, 1931; Civic Education in the United States. New York: Scribner, 1934.
3. Лассуэлл Г. Д. (2005). Психопатология и политика: Монография / Пер. с англ. Т. Н. Самсоновой, Н. В. Коротковой. М.: Издательство РАГС. 352 с. (Антология зарубежной и отечественной мысли).
4. Адорно Теодор. (2001). Исследование авторитарной личности. М.: Серебряные нити. 416 с.

5. Баталов Э. Я. (1973). Философия бунта. (Критика идеологии левого радикализма). М.: Политиздат. 222 с.
6. Дабосин П. С. (2001). «Критическая» теория общества и государства Ю. Хабермаса: Методол. Аспект. Удмурт. гос. ун-т. Ижевск: Изд-во Удмурт. гос. ун-та.
7. Ерік Фромм. (1996). Революція надії [уривки]. Пер. з англ. В. Курганський. Сучасна зарубіжна соціальна філософія: Хрестоматія. Київ: «Либідь». Стор. 135-192;
8. Юрій М. Ф. (2006). Політологія: Навчальний посібник. К.: Дакор, КНТ, 416 с.;
9. Політична психологія (курс лекцій) (2006). Одеса. Автор: Ю. Хорошилов. Міністерство освіти і науки України Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова. Інститут соціальних наук. Кафедра політології.
10. А. Адлер. (2002). Очерки по индивидуальной психологии. М.: Когито-Центр; О стремлении к превосходству (2017). СПб.: Астер-Х; Индивидуальная психология и развитие ребёнка (2017). М.: Институт общегуманитарных исследований.
11. Э. Канетти. (1962). Масса и власть (Masse und Macht).
12. Ковалёв А. Д. (1997). Формирование теории действия Тэлкотта Парсонса. История теоретической социологии. В 4-х тт. Т.3. М.: Канон, с.150-179.
13. Stanley Renshon. The Handbook of Political Socialization: Theory and Research (Free Press); Psychological Needs and Political Behavior (Free Press).
14. Edward J. Rielly. (2003). The 1960s. Greenwood Publishing Group. P. 145. - 285 p.

15. Roy Kotynek, John Cohassey. (2008). American cultural rebels: avant-garde and bohemian artists, writers and musicians from the 1850s through the 1960s. McFarland, P. 175. - 254 p.

16. Ann Charters. (2001). Beat down to your soul: what was the Beat generation? Penguin Books. 663 p.

References:

1. H'ell, Larri L.; Zigler, Djenijel Dzh. (2003) Teorii lichnosti. SPb.: Piter, 608 s.

2. The Making of Citizens: A Comparative Study of Methods of Civic Training. Chicago: University of Chicago Press, 1931; Civic Education in the United States. New York: Scribner, 1934.

3. Lassujell G. D. (2005) Psihopatologija i politika: Monografija. Per. s angl. T. N. Samsonovoj, N. V. Korotkovoij. M.: Izdatel'stvo RAGS, 352 s.

4. Adorno Teodor. (2001) Issledovanie avtoritarnoj lichnosti. M.: Serebrjanye niti, 416 s.

5. Batalov Je. Ja. (1973) Filosofija bunta. (Kritika ideologii levogo radikalizma). M.: Politizdat, 222 s.

6. Dabosin P. S. (2001) «Kriticheskaja» teorija obshhestva i gosudarstva Ju. Habermasa: Metodol. Aspect. Udmurt. gos. un-t. Izhevsk: Izd-vo Udmurt. gos. un-ta

7. Erik Fromm (1996). Revolyutsiya nadiyi [Revolution of hope]. Per. z anhl. V. Kurhans'kyy. Suchasna zarubizhna sotsial'na filosofiya: Khrestomatiya. Kyiv: «Lybid», Stor. 135-192;

8. Yuriy M. F. (2006). Politolohiya: Navchal'nyy posibnyk [Political Science: Textbook]. K.: Dakor, KNT, 416 c.;

9. Politychna psykhologhiya (kurs lektsiy) [Political psychology (course of lectures)]. Odesa 2006. Avtor: Yu. Khoroshylov. Ministerstvo osvity i nauky Ukrayiny Odes'kyy natsional'nyy universytet im. I.I. Mechnykova. Instytut sotsial'nykh nauk. Kafedra politolohiyi.

10. A. Adler. (2002). Ocherki po individual'noj psihologii. M.: Kogito-Centr.
11. Je. Kanetti. (1962). Massa i vlast' (Masse und Macht).
12. Kovaljov A. D. (1997). Formirovanie teorii dejstvija Tjelkotta Parsonsa. Istorija teoreticheskoj sociologii. V 4-h tt. T.3. M.: Kanon, s.150-179.
13. Stanley Renshon. The Handbook of Political Socialization: Theory and Research (Free Press); Psychological Needs and Political Behavior (Free Press).
14. Edward J. Rielly. (2003). The 1960s. Greenwood Publishing Group. P. 145. - 285 p.
15. Roy Kotynek, John Cohassey (2008). American cultural rebels: avant-garde and bohemian artists, writers and musicians from the 1850s through the 1960s. McFarland, P. 175. - 254 p.
16. Ann Charters (2001). Beat down to your soul: what was the Beat generation? Penguin Books, 663 p.

Citation: A. N. Fedorkov (2020). SOCIO-PSYCHOLOGICAL APPROACHES TO ASSESSING THE POLITICAL ACTIVITY OF YOUTH MOVEMENTS IN THE WEST IN 1960-1970: HISTORIOGRAPHY. Frankfurt. TK Meganom LLC. Paradigm of knowledge. 5(43). doi: 10.26886/2520-7474.5(43)2020.22

Copyright: A. N. Fedorkov ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.